

Förhandsbedömning av beslut i Korsnäs kommun

- SKRIFTLIG ANVISNING TILL BEREDARE OCH FÖREDRAGANDE I KORSNÄS
KOMMUN

Godkänd/Behandlad	Datum/Paragraf
Kommunstyrelsen	25.3.2024/§ 74
Fullmäktige	8.4.2024/ § 25
Anvisningen tas i bruk	1.6.2024

Innehåll

Förhandsbedömning av beslut i Korsnäs kommun	0
Introduktion	2
Varför bör man göra en förhandsbedömning?	3
Sex skäl till att göra en förhandsbedömning av konsekvenserna före varje stort beslut	3
1. Med hjälp av förhandsbedömningen får man en helhetsbild av ärendet som ska avgöras.....	3
2. Beslutet grundar sig på information	3
3. Förhandsbedömningen ökar transparensen i beslutsfattandet	3
4. Förhandsbedömningen hjälper till att minska skillnaderna i hälsa och välfärd	3
5. Förhandsbedömningen är ekonomiskt förnuftig	4
6. Förhandsbedömningen stödjer kommunens eller regionens strategi	4
Genomförande av förhandsbedömningen	5
När görs förhandsbedömningen?.....	5
Begränsad förhandsbedömning av konsekvenserna	5
Omfattande förhandsbedömning av konsekvenserna	5
Vem gör förhandsbedömningen?.....	6
Information som underlag för förhandsbedömningen	6
Utnyttja befintlig information	6
Samla in ny information om människorna i området och deras tankar	6
Förhandsbedömningens faser	6
1. Beskrivning av alternativen	6
2. Identifiering av konsekvenserna.....	7
3. Jämförelse av alternativ och beslut	8
4. Uppföljning av de faktiska konsekvenserna.....	9
Förhandsbedömning av beslut i Korsnäs kommun	10

Introduktion

De beslut som tas inom kommunalförvaltningen är oftast vittomfattande, och de har en genomgripande inverkan på kommuninvånarna och kommunens ekonomi. Därför måste beslutsfattarna ha möjlighet att bedöma de olika beslutsalternativens långsiktiga helhetseffekter. I Korsnäs kommun fattas viktiga beslut som berör invånarna i kommunfullmäktige, kommunstyrelsen och de olika nämnderna.

Det behövs flera olika beslutsalternativ, bland vilka politikerna kan välja det alternativ som är bäst ur kommuninvånarnas synvinkel. Beslutsförslagets transparens och öppenhet förutsätter alternativa förslag och bedömningar av hur dessa skulle påverka kommunen och kommuninvånarnas liv.

Med en förhandsbedömning av effekterna (EVA) av kommunala beslut avses i denna lokala anvisning att verkningarna av beslutsförslag och uppställda mål bedöms i förväg på ett överenskommet sätt.

Kommunförbundet har producerat en handbok (2011) "Förhandsbedömning av effekterna av kommunala beslut", avsedd för den politiska ledningen och tjänstemannaledningen samt för beredarna som stöd när de utarbetar beslutsförslag. Den modell som presenteras i handboken har använts som modell för denna anvisning och går bra att använda också när man ställer upp olika mål och som ett arbetsredskap för revisionsnämnderna.

Varför bör man göra en förhandsbedömning?

Att överväga olika alternativ och fundera över deras konsekvenser är en del av det normala beredningsarbetet som kommunerna och regionerna dagligen utför. En förhandsbedömning av konsekvenserna är också till stor nytta i praktiken.

Förhandsbedömningen fungerar som verktyg vid planering och beslutsfattandet. Det är en övergripande process där sakkunniga inom olika områden, anställda och beslutsfattare är delaktiga. Även de människor och människogrupper som kan påverkas av beslutet ska vara delaktiga i bedömningen.

Beredaren/Föredragande bedömer behovet av att göra en förhandsbedömning av effekterna av besluten, eftersom det är föredragande som har ansvaret för beredningen.

Sex skäl till att göra en förhandsbedömning av konsekvenserna före varje stort beslut

1. Med hjälp av förhandsbedömningen får man en helhetsbild av ärendet som ska avgöras

De som bereder besluten representerar i allmänhet ett visst verksamhetsområde och de har den sakkunskap som krävs. En förhandsbedömning av konsekvenserna gör det lättare att se på saken även utanför det egna verksamhetsområdet, så att beslutet fattas i ljuset av mer omfattande information. Samarbetet över sektorsgränserna hjälper till att skapa en mångsidig helhetsbild av det som ska beslutas.

2. Beslutet grundar sig på information

Förhandsbedömningen av konsekvenserna ger inga färdiga svar. Politiskt beslutsfattande handlar också om att göra val utifrån värderingar. Det är inte ens säkert att bedömningen resulterar i bra alternativ; ibland måste man välja det minst dåliga av två dåliga alternativ. Om det har gjorts en förhandsbedömning kan beslutsfattaren dock vara säker på att beslutet är motiverat.

3. Förhandsbedömningen ökar transparensen i beslutsfattandet

Förhandsbedömningen lyfter fram förslagets fördelar, nackdelar och eventuella konflikter. Kommuninvånarna har rätt att få information om ärenden som bereds och som det fattats beslut om. De som redan har gjort förhandsbedömningar en längre tid har märkt att även om beslutet inte tilltalar någon invånargrupp, är det till stor nytta i de efterföljande diskussionerna att förhandsbedömningen har gjorts och att alla kan ta del av dess resultat.

4. Förhandsbedömningen hjälper till att minska skillnaderna i hälsa och välfärd

Konsekvensbedömning är ett sätt att minska den sociala ojämlikheten mellan olika grupper av människor. Genom att på förhand bedöma konsekvenserna av besluten för olika människogrupper kan man undvika beslut som ökar ojämlikheten, eftersom olika perspektiv synliggörs. Det finns stora skillnader i hälsa och välfärd mellan olika grupper av människor i hela Finland.

5. Förhandsbedömningen är ekonomiskt förnuftig

Kostnadseffekterna ingår i förhandsbedömningen av konsekvenser. När ekonomin är stram är det särskilt viktigt att använda de knappa resurserna på ett ändamålsenligt och rättvist sätt.

6. Förhandsbedömningen stödjer kommunens eller regionens strategi

Förhandsbedömningen hjälper till att säkerställa att besluten är konsekventa med tanke på strategin och målen.

Till exempel bedömer Siilinjärvi kommun redan regelbundet beslut ur strategiskt perspektiv. I Siilinjärvis beslutsdokument finns en punkt där man bedömer den strategiska överensstämmelsen så här: "Bedömning av konsekvenserna av beslut i förhållande till kommunstrategin".

Genomförande av förhandsbedömningen

Förhandsbedömningen av konsekvenserna görs som en del av beredningen av ett beslut. Kommunen eller en annan organisation beslutar i vilka ärenden förhandsbedömningen används. Initiativet till förhandsbedömningen kan också komma från invånare, arbetstagare eller beslutsfattare.

En förhandsbedömning av konsekvenserna lyckas bäst i samarbete över sektorsgränserna. På så sätt får man nya perspektiv på förhandsbedömningen.

När görs förhandsbedömningen?

Det lönar sig att på förhand bedöma konsekvenserna av beslut om svaret är ja på någon av följande frågor:

1. Finns det konflikter relaterade till ärendet?
2. Har ärendet som behandlas konsekvenser för människor?
3. Är konsekvenserna betydande?

Hälso- och sjukvårdslagen (11 §) förpliktar kommuner och samkommuner att på förhand bedöma de konsekvenser besluten har för människors hälsa och välfärd.

Först planerar man processen, tidtabellen och ansvaren för bedömningen. Behoven eller de tillgängliga resurserna avgör förhandsbedömningens omfattning.

Begränsad förhandsbedömning av konsekvenserna

- går snabbt att genomföra
- information finns redan tillgänglig
- inga betydande konflikter i ärendet
- aspekterna är lätta att identifiera

Omfattande förhandsbedömning av konsekvenserna

- kräver mer tid och personalresurser
- information behöver samlas in
- olika människogrupper hörs
- för- och nackdelar samt konflikter behandlas ingående

Även om tiden är knapp bör man göra det man hinner inom den angivna tiden. Då är det viktigt att man identifierar de aspekter som man inte hinner utreda och antecknar dem. Dessa aspekter kan beaktas i uppföljningen.

Vem gör förhandsbedömningen?

Föredraganden eller beredaren ansvarar för att göra förhandsbedömningen. Hen konsulterar en innehållsexpert och vid behov en metodexpert på förhandsbedömning. Hen kan också sammankalla en större arbetsgrupp.

Beslutsfattarnas uppgift är att föra en värdediskussion om olika alternativ i samband med beslutsfattandet. Dessutom måste de fördela resurserna för förhandsbedömningar.

Information som underlag för förhandsbedömningen

Vid förhandsbedömningen av konsekvenserna behövs information om nuläget, alternativen och konsekvenserna. Utifrån den insamlade informationen **skapas alternativa lösningar och deras för- och nackdelar jämförs**. Lösningarna jämförs med en situation där ingen förändring görs.

Utnyttja befintlig information

- Använd till exempel indikatorer, statistik, välfärdsberättelsen och tidigare planeringsmaterial.
- Bekanta dig med områdets eller ämnets särdrag.
- Sammanställ en preliminär lista över olika människogrupper och projektets eventuella konsekvenser för dem.
- Anteckna också eventuella uppgifter som saknas.

Samla in ny information om människorna i området och deras tankar

- Intervjua, samla in åsikter, utnyttja sociala medier.
- Se till att även de mest utsatta får sin röst hörd. "Den allmänna opinionen" motsvarar inte nödvändigtvis alla personers åsikt.
- Genomför vid behov en mer omfattande datainsamling för att få en uppfattning om antalet förespråkare för olika åsikter och deras egenskaper.

Förhandsbedömningens faser

1. Beskrivning av alternativen

I förhandsbedömningen av konsekvenserna granskas alltid **minst två alternativ**:

1. situationen fortsätter som tidigare (s.k. nollalternativ)
2. ändringsförslag.

Man kan granska så många alternativa ändringsförslag som är naturliga med tanke på ärendet som behandlas. Som alternativ väljs endast verkliga alternativ.

Med hjälp av alternativen försöker man hitta det bästa möjliga sättet att genomföra det som ska beslutas. Alternativen utformas till en början så att varje alternativ uppfyller olika

mål eller olika intressegruppers krav. På så sätt erbjuder alternativen ett konstruktivt sätt att hantera konflikter.

Nollalternativet används som jämförelsegrund i bedömningen. Behovet av förändring kan motiveras med de dåliga följderna av att nuläget fortgår. Å andra sidan kan man också konstatera att det nuvarande tillvägagångssättet är det bästa.

Man kan föra en remissdiskussion om olika alternativ med beslutsfattarna.

2. Identifiering av konsekvenserna

Konsekvenserna identifieras utifrån expertuppgifter och respons från olika människogrupper.

- Information om de sannolika konsekvenserna av besluten samlas in från olika källor (indikatorer, statistik, enkäter, undersökningar, expertnätverk).
- En första granskningsrunda genomförs. Den preliminära listan granskas tillsammans med arbetstagaren, bedömningsgruppen eller experterna.
- En andra granskningsrunda genomförs med hjälp av dem som påverkas av konsekvenserna (kunder, personal, invånare).
- Slutligen säkerställs att konsekvenserna har identifierats ur olika aspekter (människogrupper, områden osv.). De mest betydande effekterna väljs ut för närmare granskning.

Konsekvenserna kan identifieras till exempel ur följande aspekter:

- olika befolkningsgrupper (kön, ålder, kulturell bakgrund, socioekonomisk ställning, yrke)
- områden (bostadsort, målområde) och tid (nuvarande och kommande generationer)
- risker och möjligheter
- delfaktorer inom hälsa och välfärd
- mål

Bedömning av konsekvensernas betydelse

De mest betydande konsekvenserna tas med i bedömningen av de identifierade konsekvenserna.

Konsekvensernas betydelse kan bedömas med hjälp av dessa frågor:

- Orsakar konsekvensen dödsfall, skador eller andra symtom?
- Hur sannolikt är det att konsekvensen förverkligas?
- Hurdan är befolkningen (antal, struktur) som påverkas av konsekvensen? Vilka befolkningsgrupper påverkas av konsekvensen? Påverkar konsekvensen befolkningsgrupper med låg tolerans för förändringar?
- Hur länge varar konsekvenserna? År, månader eller dagar?

- Vilken uppfattning har den berörda befolkningen om fördelarna och nackdelarna? Upplever människorna att nackdelen är så stor att de försöker avlägsna sig från dess influensområde?
- Är det möjligt att lindra konsekvenserna? Är konsekvensen oåterkallelig?
- Är konsekvensen en del av en större påverkanskedja? Har projektet samverkande konsekvenser eller kumulerande konsekvenser?
- Är konsekvenserna relaterade till konflikter?

Vid bedömningen av betydelsen kan man utnyttja uppgifter som beskriver ärendet som behandlas (statistik, indikatorer, undersökningar, enkäter) och bedömningar av konsekvensens betydelse gjorda av dem som påverkas av konsekvensen.

Olika parter åsikter om konsekvenserna av besluten kan också avslöja rädslor och felaktig information om ämnet. Det är bra att fundera på hur dessa kan behandlas under bedömningsprocessen och hur felaktiga uppgifter kan rättas. Samtidigt måste man också identifiera de grupper och aspekter som lätt hamnar i skuggan.

3. Jämförelse av alternativ och beslut

När konsekvenserna av de olika alternativen har identifierats och beskrivits **jämförs alternativen sinsemellan**. Vid en jämförelse där alternativen specificeras kan man ta hjälp av korstabellering, där en bedömning av konsekvensen antecknas i skärningspunkten mellan varje konsekvenstema och alternativ. Konsekvenserna behandlas och beskrivs på det sätt som är mest typiskt för varje konsekvens.

Konsekvenserna kan till exempel grupperas enligt följande:

- kostnader eller mätbara besparingar
- andra mätbara konsekvenser, till exempel antalet kunder
- konsekvenser som inte kan fastställas i siffror. Dessa konsekvenser uttrycks i ord.

Se exempel på en tabell för jämförelse av konsekvenser.

Resultaten av jämförelsen av konsekvenserna kan presenteras i en tabell eller i någon annan lämplig form.

Det är beslutsfattarnas uppgift att värdera konsekvenserna sinsemellan.

Förhandsbedömningen av konsekvenserna utesluter inte att man gör val utifrån värderingar i beslutsfattandet. Att vissa alternativ är bättre beror i slutändan på värdegrunden och perspektivet.

Resultaten av förhandsbedömningen av konsekvenserna bifogas protokollet eller inkluderas i föredragningstexten och förs till behandling av till exempel nämnden.

Förhandsbedömningarna kan också samlas på kommunens webbplats, så att kommuninvånarna lätt kan hitta dem.

Säkerställande av kvaliteten på bedömningen

För att säkerställa bedömningens kvalitet är det viktigt att kontrollera att

- kvantitativa och kvalitativa ärenden behandlas separat
- bedömningens faser är logiskt kopplade till varandra, dvs. att bedömningen baseras på föregående faser
- sannolika konsekvenskedjor eller konsekvensnätverk beskrivs
- osäkerheten som de ursprungliga uppgifterna, värdena och antagandena ger upphov till begrundas
- granskningsrundorna och deltagande samt olika parter åsikter och åsiktsskillnader antecknas tillräckligt tydligt
- användningen av koefficienter och prioriteringar är transparent och motiverad.

4. Uppföljning av de faktiska konsekvenserna

I uppföljningen granskas hur de förutsedda konsekvenserna har förverkligats och vilka andra konsekvenser beslutet har haft. Uppföljningen förbättrar förhandsbedömningens kvalitet och utvecklar bedömningskompetensen.

Följande observeras i uppföljningen:

- Vad följs upp? Till exempel förändringar i servicenivån, befolkningsstrukturen, deltagandet i samhällsverksamhet, marginalisering.
- Hur ofta sker uppföljningen? Till exempel en gång, varje år, kontinuerligt.
- Vem ansvarar för uppföljningen? Vem genomför uppföljningen och vem övervakar den?

Förhandsbedömning av beslut i Korsnäs kommun

Bedömning av behovet av förhandsbedömning

I Korsnäs kommuns organisation avgörs behovet av förhandsbedömning av föredragande/beredaren. Bedömningen görs före beredningen startar. Bedömningen av behovet av förhandsbedömning görs med hjälp av förhandsbedömningstabellen (Bilaga 1) och kan med fördel bifogas till beslutets bilagor. Vid behov kan en mer omfattande bedömning av behovet göras av kommunens ledningsgrupp.

När ska en förhandsbedömning av beslut göras

En förhandsbedömning av beslut ska göras när:

- Beslutet har omedelbara och/eller långvariga effekter på kommuninvånarnas hälsa, välfärd och levnadsförutsättningar
- Beslutet är strategiskt, verksamhetsmässigt eller ekonomiskt av betydande omfattning
- Beslutet medför en stor förändring i servicen eller det är fråga om att ordna servicen på ett nytt sätt

En förhandsbedömning behöver inte göras för beslut i fråga om:

- Rättelseyrkande eller besvär eller genmäle till besvär
- Vid val av tjänste- eller befattningsinnehavare och enskilda personalbeslut
- Delgivningsärenden och ärenden för kännedom
- Olika organs enskilda individärenden
- Vid beslut om utdelning av bidrag

Bedömningsalternativen

I förhandsbedömningen av konsekvenserna granskas alltid minst två alternativ, situationen fortsätter som tidigare (s.k. nollalternativ) mot det föreslagna ändringsförslaget.

Vid behov om det tex finns ekonomiska hinder för ett annars bra alternativ ska även ett kompromissförslag som kan anses ha en större möjlighet att kunna genomföras bedömas.

Genomförandet av bedömningen

Förhandsbedömningen genomförs så att man uppskattar effekterna av beslutsförslagets olika alternativ på kommuninvånarna som användare av servicen, produktionen av servicen mm. I alla frågor är det inte möjligt att bedöma effekterna ur alla olika synvinklar och då noterar man att det inte har kända effekter.

Effekterna kan uppskattas i form av kostnader i antalet euro, om möjligt med statistiska jämförelser eller med en beskrivning i textform.

I Korsnäs kommun uppgörs förhandsbedömningen genom användningen av den egna blanketten för förhandsbedömning (Bilaga 2). Blanketten bifogas som en bilaga till det beslut som förhands bedöms.

Bilaga 1.

Förhandsbedömningstabell för Korsnäs kommun

Konsekvenserna för invånare.

Det vill säga effekter som påverkar människorna i kommunen, det kan vara de som använder eller inte använder den granskade servicen eller människor som använder annan kommunal service.

Förändringens objekt	Påverkas	Påverkas inte	Bör utredas
Hälsa och välfärd			
Jämställdhet mellan könen och språkgrupper			
Sysselsättning och näringsliv			
ICT kunskaper			
Trygghet och säkerhet			
Servicens omfattning inom kommunens olika områden			
Övrigt, vad			

Konsekvenser för miljön.

Det vill säga konsekvenser som berör naturresurser och energianvändning samt utsläppsfrågor som hänför sig till dessa. Avfallsfrågor och cirkulär ekonomi. Ändringar i konsumtionsbeteende samt trafikfrågor och kollektivtrafik.

Förändringens objekt	Påverkas	Påverkas inte	Bör utredas
Människornas levnadsförhållanden, hälsa och trivsel			
Jordmånen, naturens mångfald, klimat			
Landskapsbilden, kommunens image, kulturarvet			
Övrigt, vad			

Konsekvenser för organisationer.

Det vill säga konsekvenser som berör samarbete, uppgifter eller verksamhetskulturer mellan olika myndigheter och organisationer. Konsekvenser som berör kommunens personal, organisation eller förvaltning.

Förändringens objekt	Påverkas	Påverkas inte	Bör utredas
Ändringar i befogenheter mellan organisationer			
Nya sätt att producera servicen			
Kommunens uppgifter, omfattning eller kvalitet			
Personalens antal, ställning och medbestämmande			

Nya krav på rapportering och information eller andra nya förvaltningsuppgifter			
Övrigt, vad			

Ekonomiska konsekvenser.

Det vill säga konsekvenser som påverkar kommunens inkomster, utgifter eller finansiering.

Förändringens objekt	Påverkas	Påverkas inte	Bör utredas
Befolkningsgrupperna och hushållens ställning och konsumtionsmönster			
Företagens verksamhet, företagens konkurrenssituation och marknadens funktion			
Kommunalekonomins finansiering, fördelning av resurser, sysselsättning och produktivitet			
Ändring av serviceproduktionen			
Övrigt, vad			

Bilaga 2.

Ärende:

Datum och paragraf:

Organ:

Föredragande:

Behov av förhandsbedömning: Behövs Behövs ej **Ifyllningsdirektiv för EVA – förhandsbedömningstabellen**

- Bedöm om beslutet har effekter,
- De olika alternativen är 0 alternativet = nuvarande tillstånd fortsätter, 1 = kompromissförslag, 2 = maximiförslag, om enbart 0 alternativ och ett annat alternativ finns så klassas det som alternativ 2
- Bedöm om beslutet följer och verkställer kommunens strategiska målsättningar.

Effekt, förändringens objekt	0 – alternativ (nuvarande tillstånd fortsätter)	1. Kompromiss	2. Maximiförslag
Konsekvenserna för invånare.	Ingen effekt/har effekt, beskrivning	Ingen effekt/har effekt, beskrivning	Ingen effekt/har effekt, beskrivning
Hälsa och välfärd			
Jämställdhet mellan könen och språkgrupper			
Sysselsättning och näringsliv			
ICT kunskaper			
Trygghet och säkerhet			
Servicens omfattning inom kommunens olika områden			
Övrigt, vad			
Konsekvenser för miljön.	Ingen effekt/har effekt, beskrivning	Ingen effekt/har effekt, beskrivning	Ingen effekt/har effekt, beskrivning
Människornas levnadsförhållanden, hälsa och trivsel			

Jordmånen, naturens mångfald, klimat			
Landskapsbilden, kommunens image, kulturarvet			
Övrigt, vad			
Konsekvenser för organisationer.	Ingen effekt/har effekt, beskrivning	Ingen effekt/har effekt, beskrivning	Ingen effekt/har effekt, beskrivning
Ändringar i befogenheter mellan organisationer			
Nya sätt att producera servicen			
Kommunens uppgifter, omfattning eller kvalitet			
Personalens antal, ställning och medbestämmande			
Nya krav på rapportering och information eller andra nya förvaltningsuppgifter			
Övrigt, vad			
Ekonomiska konsekvenser.	Ingen effekt/har effekt, beskrivning	Ingen effekt/har effekt, beskrivning	Ingen effekt/har effekt, beskrivning
Befolkningsgrupperna och hushållens ställning och konsumtionsmönster			
Företagens verksamhet, företagens konkurrenssituation och marknadens funktion			
Kommunalekonomins finansiering, fördelning av resurser, sysselsättning och produktivitet			

Ändring av serviceproduktionen			
Övrigt, vad			